

Teknistaloudellinen tiedekunta

Tuotantotalouden osasto

Teollisen markkinoinnin ja kansainvälisen liiketoiminnan laitos

CS90A0050 Kandidaatintyö ja seminaari

Kevät 2008

EU:N JA KIINAN VÄLISEN KAUPAN KEHITYS
DEVELOPMENT OF FOREIGN TRADE BETWEEN EU AND CHINA

Tarkastaja:
Prof. Juha Väättänen

0281174 Tuomas Aalto, Tuta3
0278394 Åke Mujunen, Tuta3

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	1
2	KIINAN TALOUSHISTORIA.....	2
	2.1 Kiinan uudistuspolitiikka	2
	2.2 Uudistuspolitiikan toinen vaihe	3
3	KIINAN ULKOMAANKAUPPA	5
	3.1 Kiinan vienti	6
	3.2 Kiinan tuonti.....	7
	3.3 Ulkomaalaiset sijoittajat Kiinassa.....	8
	3.4 Kiinalaisten investoinnit ulkomaille	11
4	EUROOPAN UNIONIN ULKOMAANKAUPPA.....	12
	4.1 EU:n vienti	13
	4.2 EU:n tuonti.....	15
	4.3 EU:n investoinnit ulkomaille.....	16
	4.4 Investoinnit EU:sta Kiinaan ja ASEAN-maihin	18
5	GLOBALISAATIOPROSESSI	18
	5.1 Suhteellinen etu ja Kiina-ilmiö.....	19
	5.2 Kiinan ja EU:n väliset taloussopimukset	21
	5.3 Kiina WTO:ssa.....	23
6	KIINAN VALUUTAN ALIARVOSTUS.....	23
7	ONGELMAT EU:N JA KIINAN KAUPPASUHTEESSA.....	25
8	TULEVAISUUDENNÄKYMÄT	26
	8.1 Kiinan talous	27
	8.2 EU:n talous	29
	8.3 Kiinan ja EU:n välinen kauppa.....	30
9	JOHTOPÄÄTÖKSET	31
10	YHTEENVETO	33
	LÄHDELUETTELO	36

KUVA- JA TAULUKKOLUETTELO

Kuva 1: Kiinan bruttokansantuote/talouden toimintasektori (s. 5)

Kuva 2: Kiinan ulkomaankaupan kehitys (s. 5)

Kuva 3: Kiinan tärkeimmät vientiryhmät vuonna 2006 (s. 6)

Taulukko 1: Kiinan tärkeimmät vientimaat ja –alueet vuonna 2006 (s. 7)

Kuva 4: Kiinan tärkeimmät tuontiryhmät vuonna 2006 (s. 8)

Taulukko 2: Kiinan tärkeimmät tuontimaat vuonna 2006 (s. 8)

Kuva 5: Ulkomaiset investoinnit Kiinassa maittain eriteltynä (2003) (s. 10)

Kuva 6: Kiinaan sijoitetut investoinnit (1983-2006) (s. 11)

Taulukko 3: EU:n suurimmat vientialueet vuonna 2006 (s. 14)

Taulukko 4: EU:n suurimmat vientimaat vuonna 2006 (s. 14)

Taulukko 5: EU:n vientirakenne vuonna 2006 (s. 15)

Taulukko 6: EU:n tuontialueet vuonna 2006 (s. 15)

Taulukko 7: EU:n tärkeimmät tuontimaat vuonna 2006 (s. 15)

Taulukko 8: EU:n tuontirakenne vuonna 2006 (s. 16)

Taulukko 9: EU:n tuontirakenne Kiinasta vuonna 2006 (s. 16)

1 JOHDANTO

Työmme liittyy kevään 2008 kandidaatintyö ja –seminaari kurssiin, jonka järjestäjänä on Lappeenrannan Teknillisen Yliopiston tuotantotalouden osaston kansainvälisten toimintojen ja markkinoinnin laitos. Aiheeksi valitsimme ”EU:n ja Kiinan välisen kaupan kehitys”, ja työmme on ensisijaisesti deskriptiivinen kirjallisuustyö jossa hyödynnetään aiheeseen liittyviä teoksia ja artikkeleja. Pyrimme käyttämään lähteinämme joko kirjallisuutta tai tuoreita aiheeseen liittyviä artikkeleita. Lisäksi Euroopan komission dokumentit ovat eräs tärkeimpiä lähteitämme.

Tärkein EU:n ja Kiinan välisen kaupan kehitykseen vaikuttanut seikka on Kiinan huikea talouskasvu joka alkoi vuonna 1978 tehdystä talouden modernisaatiosta. Jopa 10 % vuosittainen kasvu on säilynyt nykypäivään saakka, ja viimeistään Kiinan talousmodernisaation toinen vaihe vuonna 1993 sai myös muut valtiot kiinnostumaan yhteistyöstä Kiinan kanssa. Tällöin Kiina poisti suuren osan tuontirajoituksistaan, ja avasi markkinat ulkomaisille sijoittajille.

Työn alussa käymme historiallisia seikkoja jotka ovat vaikuttaneet EU:n ja Kiinan välisen kaupan syntyyn ja kehitykseen, erityisesti painottuen viime vuosikymmenien tapahtumiin Kiinassa. EU:n taloushistoriaan emme erityisemmin puuttuneet muuten kuin EU:n ja Kiinan välisten taloussopimusten kannalta. Kerromme myös globalisaatioprosessista ja suhteellisen edun teoriasta, sekä näiden vaikutuksesta Kiinan ja EU:n väliseen kauppaan ja Kiinan talouskasvuun sen eri vaiheissa. Työ on ajallisesti rajattu kattamaan vuodet 1978:sta nykypäivään ja joitakin vuosia tulevaisuuteen.

Käsitlemme työssä myös ulkomaisia investointeja Kiinaan, sillä yli puolet Kiinan viennistä tapahtuu ulkomaisten yritysten kautta, ja Kiinan bruttokansantuotteesta yli 30 % tulee ulkomaisilta yrityksiltä. Investoinnit lähtivät räjähtävään kasvuun vuoden 1993 tapahtuneen talouden avautumisen jälkeen, ja niiden kasvu on pysynyt melko vakaana. Kiinalaisiin tilastoihin kannattaa kuitenkin suhtautua varauksella, sillä kommunistinen puolue on tunnettu taipumuksestaan kaunistella tilastoja. Olemmekin pyrkineet käyttämään mahdollisimman luotettavia lähteitä tilastoja analysoidessamme.

2 KIINAN TALOUSHISTORIA

Kiina oli maailman kehittyneimpiä valtioita vielä joitakin satoja vuosia sitten, mutta maan sulkeutuminen ja kieltäytyminen yhteistyöstä muiden valtioiden kanssa pysäyttivät yhteiskunnallisen ja taloudellisen kehityksen. Sulkeutumisen aikaan keskityttiin ensisijaisesti vanhan tulkintaan eikä uuden kehitykseen, ja lopulta ulkoiset miehitykset, sisällissodat ja kyvyttömyys uudistuksiin saivat valtion rappeutumaan. Kun samanaikaisesti länsimaat kehittyivät nopeammin kuin koskaan, jäi Kiina selkeästi jälkeen teknisessä kehityksessä. Taloushistorioitsijoilla on erilaisia mielipiteitä siitä miksi teollinen vallankumous tapahtui Euroopassa eikä Kiinassa, vaikka Kiinalla oli tähän aikaan aivan vastaavat ellei jopa paremmat edellytykset teolliselle ja taloudelliselle kasvupyrähdykselle. (Sutela, Vartia 2005, s. 1)

Kiinan asema oli heikko satoja vuosia, eikä Maolaisen kommunismin omaksuminen ainakaan parantanut valmiuksia taloudelliselle kasvulle. Kiinan talous oli kaikkein heikoimmalla tasolla 1900-luvun puolivälissä, jolloin sen osuus maailman teollisuudesta oli vain n. 1-2 prosenttia. Vasta Maon kuolema vuonna 1976 oli tapahtuma, josta Kiinan uusi kasvu sai alkusysäyksensä. Tässä työssä keskitymme analysoimaan tämän vuonna 1978 alkaneen uudistusprosessin jälkeisiä tapahtumia, ja niiden seurauksia maailmankauppaan sekä erityisesti Kiinan ja EU:n väliseen suhteeseen. (Sutela, Vartia 2005, s. 5)

2.1 Kiinan uudistuspolitiikka

Kiinan uudistusprosessilla oli valtaiset vaikutukset maan talouteen ja yhteiskuntaan. Maon priorisoimat ideologiat jätettiin taka-alalle, ja politiikassa alettiin noudattaa käytännönläheisiä perusteita. Uudistusprosessin isänä pidetään Deng Xiaopingiä, joka toimi Kiinan hallitsijana Mao Zedongin jälkeen. Lisäksi työväestö irrotettiin valtion työyksiköistä, yksityisyrittäjyys sallittiin ja maalla asuville annettiin lupa muuttaa kaupunkeihin. Jo Maon aikainen pääministeri Zhou Enlai puhui muutoksen tarpeesta Kiinassa, mutta Maon päätäessä politiikasta ei Zhoun mielipiteitä kuunneltu. (Jakobson 2005, s. 9)

Virallisesti uudistuksia kutsuttiin neljän modernisaation ohjelmaksi. Uudistettaviin asioihin kuuluivat maatalous, teollisuus, puolustus sekä tiede ja teknologia.

Yksinkertaisesti Dengin tavoitteena oli Kiinan taloudellinen vauraus, sotilaallinen vahvuus sekä kansainvälinen hyväksyntä ja arvostus. Deng myös poisti Kiinan ulkomaankauppaa koskeneet rajoitukset sekä hintojen säätelyt, ja pyrki houkuttelemaan ulkomaisia sijoittajia ja asiantuntijoita Kiinaan. Lisäksi ensin Kiinalaisten opiskelijoiden annettiin lähteä ulkomaille opiskelemaan, ja myöhemmin heitä jopa kannustettiin ulkomailta opiskeluun rahallisilla avustuksilla. Vuonna 1988 ulkomailta opiskeli n. 40 000 kiinalaista. Kuitenkin kenties tärkein muutos Kiinan tulevan talouskasvun kannalta oli suunnitelmatalouden purkaminen ja pyrkimys markkinatalouden asteittaiseen omaksumiseen. (Jakobson 2005, s. 10)

Kiinan maatalouden uudistuksen merkitys oli suuri valtion taloudelle, mutta vielä suurempi Kiinan yhteiskunnan hyvinvoinnin kannalta. Vanhat kommuunit purettiin, ja tilat jaettiin ruokakuntien kesken. Ihmiset saivat myydä vapaasti myydä tilojensa satoja, ja tästä johtuen maataloustuotteiden tuotanto moninkertaistui. Samalla maaseudun väestön tulot lisääntyivät reilusti ja elintaso parani. Onkin sanottu että Deng Xiaoping nosti köyhyydestä jopa 200–300 miljoonaa ihmistä, mikä on enemmän ja lyhyemmässä ajassa kuin koskaan aiemmin historiassa. Köyhyyden vähentyessä myös Dengin suosio kasvoi ja kansan luottamus häntä kohtaan vahvistui. (Jakobson 2005, s. 12)

2.2 Uudistuspolitiikan toinen vaihe

Uudistuspolitiikan toinen vaihe alkoi vuonna 1993, jolloin Kiinan kasvu lähti uskomattomaan kasvuun kansainvälisten yritysten kiinnostuessa maasta. Tämän vaiheen voidaan sanoa jatkuvan vieläkin. Yritysten perustaminen lisääntyi huimasti, ja koulutetut ihmiset osallistuivat aktiivisesti yritys-elämään. Vuonna 1993 vapautettiin lisäksi sähkön ja resurssien käyttö isoissa kaupungeissa, kuten oli jo aiemmin tehty maaseudun osalta. Tästä seurasi resurssien tehokkaampi jakelu ja käyttö, joka oli tärkeä seikka Kiinan teollisuuden tehokkuudelle. Myös kiristynyt kilpailu oli merkittävä seikka Kiinan teollisuuden kasvussa ja kehityksessä. Kiinan talouden kasvu onkin ollut joka vuosi yli 6% USA:n ja EU:n kasvua suurempi uudistuspolitiikan toisen vaiheen jälkeen. (Jakobson 2005, s. 22)

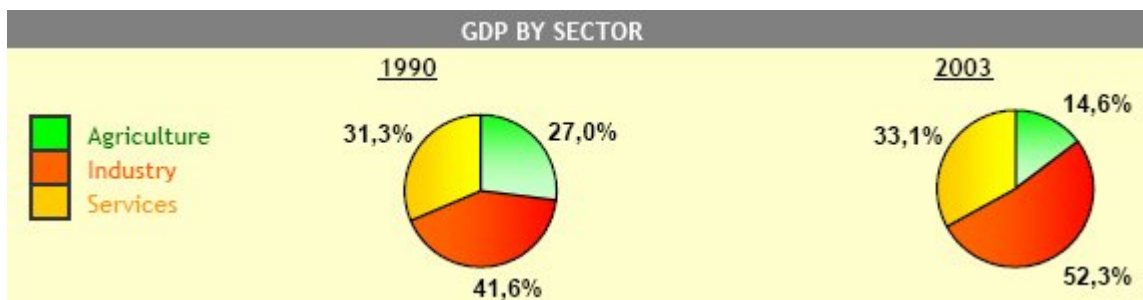
Uudistuspolitiikan toisessa vaiheessa ulkomailta opiskelevien kiinalaisten määrä kasvoi entisestään. Vuosina 1990–1999 opiskelijoita oli lähes 150 000, ja vuonna

2005 määrä oli kasvanut yli 400 000:een. Luonnollisesti ulkomailla opiskelleilta takaisin kotimaahan saadut tiedot ja taidot ovat avittaneet Kiinan talouskasvua ja teollisuuden modernisoitumista. (Jakobson 2005, s. 14–15)

Useat taloustutkijat ovat väittäneet että Kiinan huima kasvu talousjättien joukkoon on perustunut vientivoittoiseen talousmalliin, jossa tuotetaan ja myydään tuotteita halvemmalla kuin länsimaissa. Samojen taloustieteilijöiden mukaan kolme tärkeintä Kiinan kehitykseen vaikuttanutta ja yhä vaikuttavaa tekijää ovat ulkomaiset investoinnit, korkea säästämisaste sekä maaseudun valtava ylitarjonta halvasta työvoimasta. Kuitenkaan korkeasti koulutetun työvoiman määrä ei vielä tasolla jolla menestyvän teollisuusmahdin tulisi olla jotta se voisi kilpailla omavaraisesti teknologisesti vaativassa tuotannossa. (Jakobson 2005, s. 25)

Vuonna 2001 Kiina liittyi WTO:n jäseneksi 15 vuotta kestäneiden neuvottelujen tuloksena, ja tämä tulee muuttamaan taloutta entistä avoimemmaksi. Valtion hallinnon tarkoituksena on ajan mittaan saada kaikki WTO:n asettamat vaatimukset lainsäädännöistä, ja erityisen tärkeitä on saada ihmiset tottelemaan näitä säädöksiä. Samaan aikaan, vuonna 2001 – 2003 tapahtui pieni maailmanlaajuinen taantuma taloudessa, joka oli nähtävissä myös Kiinan talouskasvun pienenä taantumisena. Kun maailman talous oli elpynyt, myös Kiinan vuotuinen kasvu palasi takaisin n. 10 prosenttiin jossa se oli ollut ennen vuotta 2001.

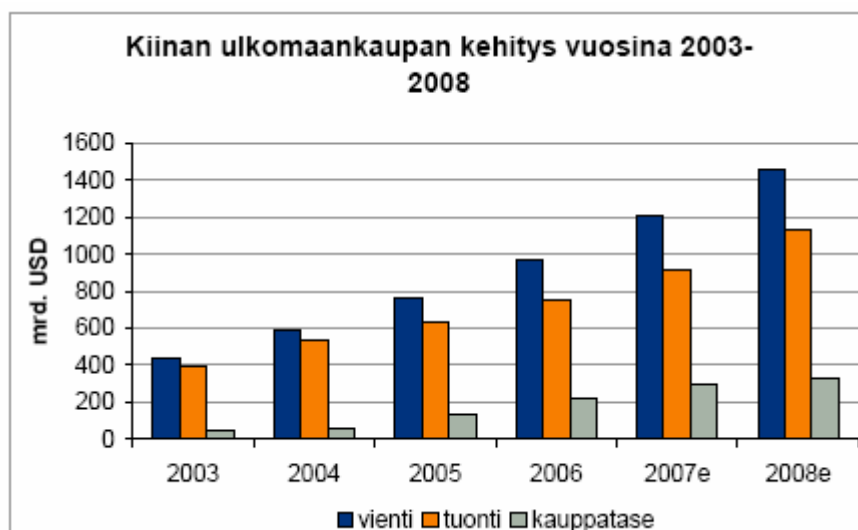
Kuten alla olevasta kuvasta (Kuva 1) voi havaita, Kiinan talouden rakenne on muuttunut huomattavasti 1990-luvulta nykypäivään. Teollisuuden osuus on kasvanut ja samalla maatalouden osuus on vähentynyt. Palveluiden osuus on pysynyt kutakuinkin samalla tasolla. Kiinan yhteiskuntarakenteet ovat selkeästi siirtymävaiheessa, sillä palvelusektorin osuus bruttokansantuotteesta on vielä pieni (33%), mutta sen osuus tulee kasvamaan tulevaisuudessa. (Maailmanpankki 2008)

Kuva 1: Kiinan bruttokansantuote/talouden toimintasektori (Maailmanpankki)

3 KIINAN ULKOMAANKAUPPA

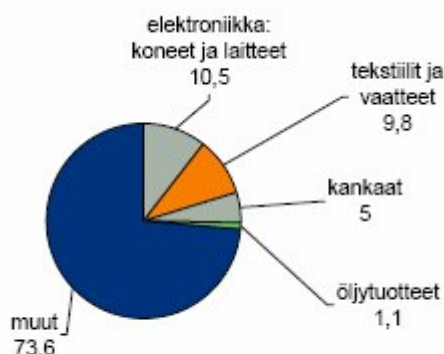
Kiinan ulkomaankauppa ja sen vahva asema maailmantalouden näkökulmasta nojaa hyvin pitkälti ulkomaisiin sijoittajiin ja heidän yrityksiinsä Kiinassa. Vuodesta 2003 vuoteen 2008 Kiinan kauppataaseen on arvioitu yli seitsenkertaistavan arvonsa ollen kuluvan vuoden lopulla 323,5 miljardia USD ylijäämäinen. Vuonna 2006 koko Kiinan viennin arvosta 58,2 % ja tuonnin arvosta 59,7 % koostui ulkomaisista yrityksistä. Vuosituhannen vaihteesta lähtien kiinalaiset yksityiset yritykset ovat kasvattaneet kaupankäyntiään ulkomaiden kanssa voimakkaasti; noin viidennes viennistä ja kymmenesosa tuonnista vuonna 2006 oli kiinalaista alkuperää. Talouskasvun vuosien myötä Kiina on luopumassa yhä enemmän kaupankäynnin valtionosuudesta, kun valtionyhtiöiden osuus vientiin ja tuontiin oli vuonna 2006 19,7 % ja 28,5 %. Maantieteellisesti Kiinan vilkkaimmat ulkomaankauppakeskittymät ovat Guangdong, Jiangsu ja Shanghai – noin 60 % ulkomaankaupasta käydään näillä alueilla. (Nuutinen 2008, s. 14-15)

Kuva 2: Kiinan ulkomaankaupan kehitys (Nuutinen 2008, s. 14)

3.1 Kiinan vienti

Kiinan viennin kasvu on ollut ilmiömäisen nopeata. Tammi-helmikuussa 2007 viennin arvo kasvoi 1100 miljardiin dollariin, mikä on yli neljänneksen enemmän kuin vastaavaan aikaan edellisenä vuonna. Kiinan viennin tärkein yksittäinen tuoteryhmä oli vuonna 2006 koneet ja sähkölaitteet. Niiden osuus oli kyseisenä vuonna 10,5 % kokonaisviennistä. Toiseksi suurin ryhmä muodostuu tekstiiliteollisuuden tuotteista (9,8 %) joista Kiina onkin varsin tunnettu. Tekstiiliteollisuuden raaka-aineita, eli kankaita tuotetaan myös Kiinassa viennin tarpeisiin. Kuten kuvasta 3 ilmenee, Kiinan viennistä suurin osa koostuu muista, määrittelemättömistä hyödykkeistä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että Kiinan vientituotanto on orientoitunut tuottamaan ulkomaille sekalaisia hyödykkeitä ja korvaamaan kalliit länsimaiset vaihtoehdot. (Nuutinen 2008, s. 15-16)

Kuva 3: Kiinan tärkeimmät vientiryhmät vuonna 2006 (Nuutinen 2008, s. 16)

Kiinan suurin vientimaa on selkeästi Yhdysvallat, jonka osuus koko viennistä vuonna 2006 oli 21 % (Taulukko 1). Euroopan Unioni on kasvattanut osuuttaan viennistä voimakkaimmin viime vuosina ja on toiseksi suurin vientialue 18,7 prosenttiyksiköllä. Merkittävää on, että Kiinan kaupan ylijäämä Euroopan unionin kanssa kasvaa edelleen nopeasti, mutta Yhdysvaltojen kanssa ylijäämän kasvu on hidastunut. Tulevaisuuden trendi tulee jatkuvan samansuuntaisena. Kiinan vientituotannosta riittää Pohjois-Amerikan ja Euroopan jälkeen vielä Aasian tarpeisiin; Hongkong, Japani ja ASEAN-maat muodostivat yli kolmanneksen viennin osuudesta vuonna 2006. (Nuutinen 2008, s. 15)

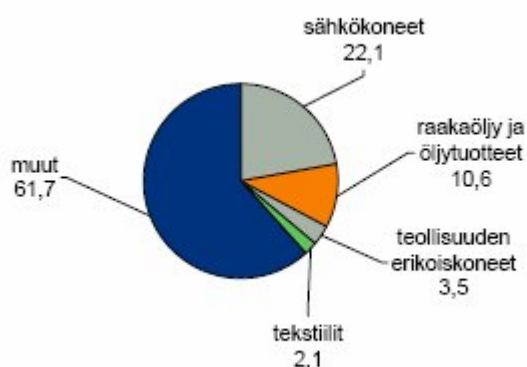
Taulukko 1: Kiinan tärkeimmät vientimaat ja –alueet vuonna 2006 (Nuutinen 2008, s. 15)

	Viennin arvo milj. USD	Muutos % vuodesta 2005	Osuus viennistä %
USA	2034,7	24,2	21,0
EU	1819,8	25,3	18,7
Hongkong	1553,8	21,6	16,1
Japani	916,4	12,5	9,5

Kiinan vientirakenne koostuu siis hyvin pitkälle jalostustoiminnasta ja lepää ulkomaisten yritysten varassa. Erityisesti korkeasti jalostetut, ulkomaiset teknologiatuotteet hallitsevat Kiinan vientiä. Kiinalaisten omistuksissa olevat yritykset menestyneet heikosti teknologiatuotteiden viennissä, mutta keskittyvät sitäkin enemmän edellä mainittuihin muihin hyödykkeisiin. Luonnollisesti ulkomaisten yritysten suuri osuus viennistä on seurausta massiivisista investoinneista, joita ulkomaiset sijoittajat ovat suorittaneet Kiinaan. Investointien taustalla on juuri halu perustaa vientiin keskittyneitä tuotantolaitoksia. (Sutela, Vartia 2005, s. 47)

3.2 Kiinan tuonti

Kiinan tuonti koostuu suurilta osin sähkölaitteista ja –koneista, joita tuodaan maahan 22,1% koko tuontivirrasta. Laitteiden suuri osuus tuonnista on peräisin ulkomaisilta yrityksiltä, jotka tuovat maahan teollisuuden tarpeisiin komponentteja ja koneita tarkoituksena lisätä tuotantokapasiteettia Kiinassa. Huolimatta suurista hiilivarannoista Kiinaan tuodaan huomattavan paljon raakaöljyä ja öljytuotteita energian tarpeen tyydyttämiseen. (Nuutinen 2008, s. 16)

Kuva 4: Kiinan tärkeimmät tuontiryhmät vuonna 2006 (Nuutinen 2008, s. 16)

Kiinan tuontimaista Japani on edelleen hallitseva 14,6 prosenttiyksiköllä koko tuonnista, mutta kuten vienninkin osalta EU on kasvattanut vahvinten osuuttaan Kiinan tuonnissa (Taulukko 2). Euroopan unionin tuonnin arvo oli vuonna 2006 yli 900 miljoonaa dollaria kasvattaen arvoaan 22,7 % edellisestä vuodesta. USA:n kaupan alijäämäisyys näkyy tuontitilastoissa saavuttaen alle 600 miljoonan dollarin arvon ja muodostaen vain vaivoin yli 7 % koko tuonnista. Ainoastaan Hongkongin osalta tuontiarvon muutos on ollut negatiivista 2005–2006 välisenä aikana.

Taulukko 2: Kiinan tärkeimmät tuontimaat vuonna 2006 (Nuutinen 2008, s.15)

	Tuonnin arvo milj. USD	Muutos % vuodesta 2005	Osuus tuonnista %
Japani	1157,2	15,2	14,6
EU	903,2	22,7	11,4
Etelä-Korea	897,8	16,9	11,3
ASEAN	895,2	19,4	11,3
USA	592,1	21,8	7,4

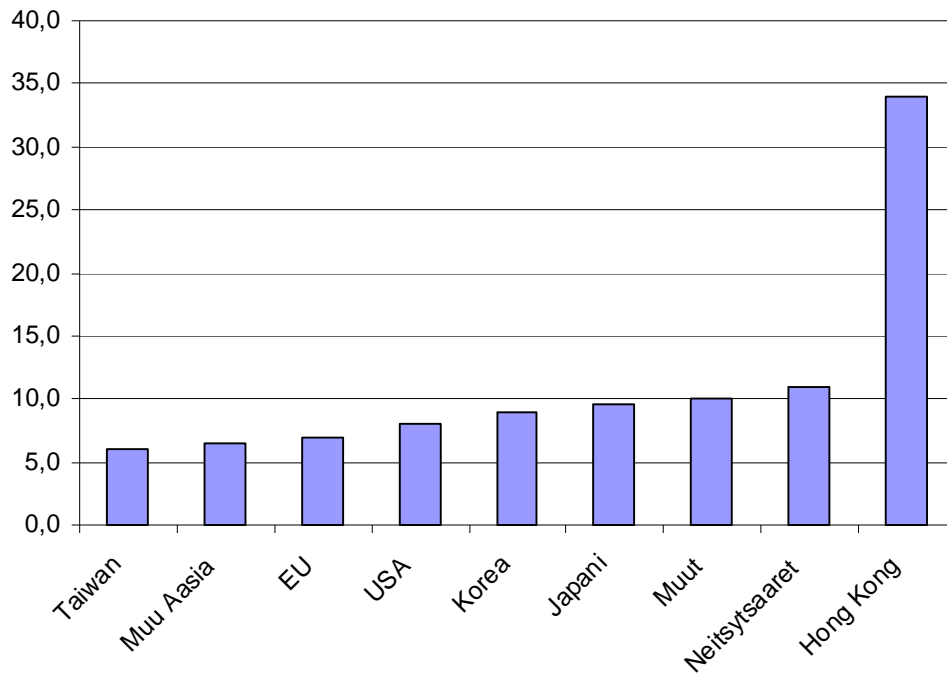
3.3 Ulkomaalaiset sijoittajat Kiinassa

Ulkomaisten investointien houkuttelu Kiinaan on ollut oleellinen osa uudistuspolitiikkaa sekä pääoman että teknologisen osaamisen saannin varmistamiseksi. Tätä varten ulkomaiset yritykset nauttivat etuisuuksista varsinkin

niin sanotuilla erityistalousalueilla, jossa sekä verotus, tuontimenettelyt että hallinnollinen byrokratia ovat niitä suosivia.

Kiina on ollut viime vuosina maailman suurin suorien ulkomaisten sijoitusten vastaanottaja siirtymätalouksista ja noin kolmanneksi suurin kaikista maista. Maahan tehdäänkin jopa 10 % kaikista maailman ulkomaille kohdistuvista sijoituksista. Lisäksi ulkomaisten investointien suhde Kiinan BKT:stä oli jopa 30 %, mikä on harvinaisen suuri luku siirtymätaloudelle. Erityisesti WTO:hon liittyminen vauhditti investointien kasvua, mutta Kiinan talouden muutkin ominaisuudet ja piirteet ovat optimaalisia kansainvälisen liiketoiminnan kannalta. Esimerkiksi halpa työvoima, suuri säästämisaste, harvinaisen suuret kotimarkkinat ja kehittyneen rannikkoseudun hyvät liikenneyhteydet ovat seikkoja jotka houkuttelevat ulkomaisia firmoja investoimaan Kiinan markkinoille. Luonnollisesti myös Kiinan huikean nopea ja tasainen talouskasvu antaa investoinneille varmuutta tulevaisuutta silmälläpitäen. Tuotantokustannusten alhaisuus on kuitenkin jo osoittamassa muuttumisen merkkejä, sillä palkkakustannukset ovat jatkuvassa nousussa ja korkeasti koulutetusta työväestä on jatkuvaa pulaa. Tämän odotetaan laskevan kiinalaisten yritysten kilpailukykyä teknologisesti vaativilla markkinoilla. (Jakobson 2005, s. 25)

Kiina ei kuitenkaan yleisestä luulosta huolimatta ole enää pelkkä halpa tuotantopaikka kansainvälisille yrityksille. Nykyään kansainväliset yritykset yhä enemmissä määrin perustavat Kiinaan tutkimuslaitoksia ja alueellisia pääkonttoreja, ja näiden investointien ansiosta Kiinasta onkin lähiaikoina tulossa kansainvälinen teknologiakeskus entisen halvan työvoiman käytön mallin rinnalle. (Nuutinen 2008, s. 20)

Kuva 5: Ulkomaiset investoinnit Kiinassa maittain eriteltynä (2003) (Sutela, Vartia 2005, s. 48)

Kuten yllä olevasta kuvasta (Kuva 5) voi huomata, suuri osa Kiinaan sijoitettavista ulkomaisista investoinneista tulee etnisesti Kiinalaisilta alueilta, kuten Hong Kongista ja Taiwanista. Tämä johtuu siitä että monet Kiinalaiset yritykset kierrättävät toimintansa näiden maiden kautta ulkomaisille yrityksille myönnettävien verohelpotusten takia. Aidosti ulkomaisten investointien osuus on tästä johtuen pienempi kuin tilastot antavat ymmärtää. Käytännössä ulkomaiset yritykset kuitenkin tuottavat Kiinassa tavaroita lähinnä vientiin, jolloin niillä on suuri vaikutus Kiinan taloudelle ja sen kasvulle. Yhteensä Kiinaan on talousuudistuksen jälkeen sijoitettu noin 560 miljardia dollaria. Tästä tehtiin uudistuspolitiikan ensimmäisenä kymmenenä vuotena vain 20 miljardia dollaria, mutta 1990-luvulla määrä kasvoi lähes 300 miljardiin. 2000-luvun alussa vuosina 2000–2004 oli tehty investointeja jo yli 250 miljardin arvosta, eli selkeää kasvua aiempaan on havaittavissa. Alla olevasta kuvasta (Kuva 6) voi havaita kuinka Kiinaan sijoitetut investoinnit lähti ennennäkemättömään kasvuun uudistuspolitiikan toisen vaiheen jälkeen vuonna 1993. Toinen vastaavantyylinen kasvipyrahdyks tapahtui vuonna 2001 kun Kiina liittyi WTO:n jäseneksi. Investoinnit lisääntyivät vuonna 2007 13,6 % edellisvuoteen

verrattuna, ja vuoden kokonaissummaksi tuli jopa 74,8 miljardia. (Jakobson 2005, s. 19, 25)

Kuva 6: Kiinaan sijoitetut investoinnit 1983-2006 (China's Bureau of Statistics)

Suurin osa investoinneista (n. 85 %) tapahtuu Kiinan itärannikon suurkaupungeissa, joissa on myös sisäisesti tapahtunut suuria voimasuhdemuutoksia. Vaikka aiemmin Pekingin alue ja Guangdongin, Fujian, ja Nainan provinssit keräsivät suurimman siivun investoinneista, niin vuonna 2006 hurjasti kasvavan Shanghai lähialueet keräsivät yli 50 % investoinneista. (Nuutinen 2008, s. 20)

3.4 Kiinalaisten investoinnit ulkomaille

Kiinasta ulos tehtävien investointien määrä on toistaiseksi erittäin vähäinen verrattuna maahan sijoitettaviin investointeihin. Sijoitusten arvo on kuitenkin viime vuosina kasvanut reilusti lainsäädäntöön tehtyjen byrokratiaa vähentävien uudistusten ansiosta. Viranomaisten mukaan kiinalaiset ovat perustaneet n. 10000 yritystä 172 maahan. Näiden kansainvälisten yritysten kokonaisarvo on lähes 100 miljardia dollaria. (Nuutinen 2008, s. 21)

Kiinasta ulospäin tapahtuvat investoinnit on aiemmin voitu jakaa kahteen luokkaan – energiayhtiöihin jotka haluavat investointien avulla turvata Kiinan tulevaisuutta alalla jossa Kiinan omavaraisuus ei välttämättä tule riittämään tulevaisuudessa, sekä valmistusteollisuuden yrityksiin jotka haluavat laajentaa toimintaansa Kiinan

ulkopuolelle. Nämä yritykset etsivät usein kansainvälisiä partnereita, joiden markkinaosuuden ja tietotaidon avulla esimerkiksi Euroopan ja Yhdysvaltojen markkinoille meneminen helpottuu. Nykyään kuitenkin yhä suurempi osa investoinneista kohdistuu myös teollisuuteen ja kaupan alalle. (Kauppapolitiikka 2007)

Tulevaisuudessa kiinalaisten investoinnit ulkomaille tulee kasvamaan huomattavasti. Nykyään valtion säästämisaste on todella korkea, joten luonnollisesti varoja aletaan sijoittaa jossain vaiheessa. Lisäksi Kiinalaisten yritysten uskottavuus on kasvanut jatkuvasti, sillä Kiinan teknologinen kehitys on edesauttanut yritysten toimintaedellytyksiä kansainvälisillä markkinoilla. ”Made in China” tuotteessa ei enää automaattisesti tarkoita huonoa laatua, vaan Kiina yhä suuremmissa määrin koetaan kehittyväksi teknologiavaltioksi. Tämä imagon muutos on kiinalaisille itselleenkin tärkeä asia, johon halutaan panostaa. (Suomen pankki 2006)

Myös Kiinan politiikka rohkaisee ihmisiä ja yrityksiä sijoittamaan ulkomaisiin kohteisiin. Suuret valuuttavarannot asettavat paineita valuutan vahvistumiselle, ja rahamäärän lisääntyminen entisestään saattaa voimistaa inflaatiota. Tästä syystä hallituksen tarkoituksena onkin pyrkiä hillitsemään valuuttavarantojen kasvua esimerkiksi ulkomaille kohdistuvien investoinein avulla. Valtion painostuksen lisäksi ulkomaisia investointeja on lisännyt myös kova sisäinen kilpailu Kiinan markkinoilla. Ongelmia kiinalaisille yrityksille on kuitenkin aiheuttanut kielimuuri, kulttuurilliset erot ja suuri fyysinen etäisyys kohdemarkkinoihin. (Kauppapolitiikka 2006)

4 EUROOPAN UNIONIN ULKOMAANKAUPPA

90-luvun alussa EU:n vienti- ja tuontikauppa levisi uusille ja nopeasti kasvaville markkinoille. Vuodesta 1988 lähtien entinen Tsekkoslovakia, Romania, Puola, Malesia, Argentiina, Thaimaa, Brasilia, Indonesia, Unkari, Turkki, Filippiinit ja Etelä-Korea olivat maita joita kohtaan vienti kasvoi nopeimmin. Näissä maissa, ja monissa entisen Neuvostoliiton maissa, EU:n vienti yli kolminkertaistui 90-luvun aikana. Suurin osa maista oli jo 80-luvun lopulla merkittäviä kauppakumppaneita EU:n kanssa, mutta osa maista kasvatti osuuttaan lähtökohtaisesti alhaiselta tasolta. 90-luvun puolivälissä kasvavat Aasian markkinat alkoivat syrjäyttää perinteisinä pidettyjä

markkina-alueita, kuten Yhdysvaltoja ja Efta-maita. Jo silloin ennustettiin Yhdysvaltojen ja muiden hitaammin kehittyvien valtioiden jäävän jälkeen ja EU:n vientistrategioiden kohdistumista kohti nopeasti kehittyviä maanosia, kuten Aasiaa, Itä-Eurooppaa ja Etelä-Amerikkaa. (European Commission 1997, s. 9)

Mitä EU:n tuontikauppaan tulee, Opec-maiden merkitys jatkoi laskuaan 80-luvun lopulta aina 90-luvulle, mutta sen jälkeen laskun katsotaan hidastuneen. Vuosikymmenien saatossa Japanin merkitys tuontimaana laski suhteellisen paljon ja rikkoi näin ollen aikaisemmin vallinneen Japanin tuonnin kasvutrendin. Kiina oli yhdessä entisen Tsekkoslovakian, Syyrian, Bulgarian, Malesian, Indonesian, Unkarin, Puolan, Singaporen, Filippiinien, Intian ja Thaimaan kanssa EU:n nopeinten kasvava tuontimaa 80-luvun lopulta 90-luvun loppuun mennessä. (European Commission 1997, s. 9)

Huolimatta 1980-luvulla alkaneesta merkittävästi kasvaneesta kustannuskilpailukyvyystä, EU:n vienti oli rakenteellisesti heikkoa vielä 1990-luvun lopulla. Vientituotteista vain häviävän pieni osuus oli korkeasti jalostettuja teknologiateollisuuden tuotteita. (European Commission 1997, s. 9)

4.1 EU:n vienti

EU:n vientikumppaneista suurin alueellinen kokonaisuus muodostuu NAFTA:n vapaakauppa-alueesta sisältäen Yhdysvallat, Meksikon ja Kanadan. Alueen kokonaisvientiarvo oli vuonna 2006 300 miljardia euroa muodostaen koko EU:n viennistä yli 26 % -osuuden (Taulukko 3). Maittain eriteltynä Yhdysvallat on EU:n merkittävin vientimaa ja Sveitsi EU:n ulkopuolisena maana toisella sijalla liki 7,4 prosenttiyksiköllä koko viennin arvosta. Taulukosta 4 ilmenee, kuinka Kiina vuoden 2006 tilastojen mukaan on sijalla 4 jääden Venäjän vientiarvosta noin 9 miljardia euroa. Kiinan vientiarvo on sittemmin kasvanut ja ennustettavien trendien mukaan tulee kirimään ero viennin osalta USA:han merkittävästi.

Taulukko 3: EU:n suurimmat vientialueet vuonna 2006 (Eurostat)

Kohdealue	Milj. €	%
Maailma	1 116 109	100,00
NAFTA	313 438	26,9
Latinalainen Amerikka	62 857	5,4
EU kandidaattimaat	94 663	8,1
EFTA	129 028	11,1

Taulukko 4: EU:n suurimmat vientimaat vuonna 2006 (Eurostat)

Valtio	Milj. €	%
USA	267 895	23,0
Sveitsi	86 752	7,4
Venäjä	71 944	6,2
Kiina	63 361	5,4
Turkki	46 457	4,0

Rakenteellisesti Euroopan unionin vienti koostuu pääsääntöisesti kone- ja kuljetuslaitteista sekä kemianteollisuuden tuotteista. Näiden hyödykeryhmien yhteenlaskettu prosenttiosuus oli vuonna 2006 60,1 % koko viennistä ja rahallisessa arvossa mitattuna noin 700 miljardia euroa (Taulukko 5). Muut tuotetut materiaalihyödykkeet ja sekalaiset tuotantohyödykkeet muodostivat yli neljänneksen viennistä samana vuonna. Eurooppalainen konepajateollisuus ja jalostetut kemikaalit muodostavatkin EU:n lippulaivan tilastojen valossa. Kiinan kohdistuva vienti koostuu juuri edellä mainituista tuotantokapasiteettia nostavista konelaitteista ja muista tuotantohyödykkeistä.

Taulukko 5: EU:n vientirakenne vuonna 2006 (Eurostat)

Hyödykkeet	Milj. €	%
Kaikki tuotteet	1 166 109	100
Koneistus- ja kuljetus	514 564	44,1
Kemikaalit	186 244	16,0
Materiaalihyödykkeet	168 561	14,5
Sekalaiset hyödykkeet	132 118	11,3

4.2 EU:n tuonti

Alueellisesti jaoteltuna EU:n tuonti tulee suurilta osin NAFTA:n ja EFTAn alueilta (26,6 %). EFTA koostuu näissä tilastoissa Islannista, Norjasta ja Sveitsistä. Muita merkittäviä tuontialueita ovat ASEAN-maat ja Latinalainen Amerikka (Taulukko 6). Kokonaisuudessaan tuontiarvo vuonna 2006 Euroopan unionin alueelle oli 1 350 miljardia euroa, josta Kiina oli niukasti suurin yksittäinen tuojamaa (Taulukko 7). Yhdysvallat, talousongelmistaan huolimatta, pitää vielä Venäjän takanaan 13,1 prosenttiosuudellaan, kun Venäjän osuus koko tuonnista on niukasti yli 10 %.

Taulukko 6: EU:n tuontialueet vuonna 2006 (Eurostat)

Kohdealue	Milj. €	%
Maailma	1 350 494	100
NAFTA	206 646	15,3
Latinalainen Amerikka	78 372	5,8
EFTA	153 106	11,3

Taulukko 7: EU:n tärkeimmät tuontimaat vuonna 2006 (Eurostat)

Valtio	Milj. €	%
Maailma	1 350 494	100
Kiina	191 769	14,2
USA	176 514	13,1
Venäjä	137 022	10,1

Huolimatta tosiseikasta, että Euroopan unionin vienti koostuu pääsääntöisesti raskasteollisuuden ja konepajateollisuuden tuotteista, on sen tuontirakenne hyvin samankaltainen. EU:hun tuodaan lähes kolmannes koko tuonnin arvosta juuri koneistus- ja kuljetushyödykkeitä (Taulukko 8). Toiseksi suurin tuontiryhmä koostui vuoden 2006 tilastojen mukaan mineraali- ja voiteluöljyistä, koska Euroopan oma raakaöljy tuotanto ei riitä kyllästäämään kysyntää. Kiinan tavaravirtaa Euroopan unioniin tarkasteltaessa huomataan että suurin tuoteryhmä on koneistus- ja kuljetushyödykkeet, eikä liioin sekalaiset tuotantohyödykkeet (Taulukko 9). Tämä johtuu juuri eurooppalaisten tuotantolaitosten siirtymisestä Kiinaan, josta he tuovat entiseen kotimaahansa Kiinassa tuotetut tuotantokustannuksiltaan korkeat tuotteet. EU:n tuontihyödykkeet ovat siis hyvin tuotantointensiivisiä tai korkeasti jalostettuja.

Taulukko 8: EU:n tuontirakenne vuonna 2006 (Eurostat)

Hyödykkeet	Milj. €	%
Kaikki hyödykkeet	1 350 494	100,0
Koneistus- ja kuljetus	402 556	29,8
Öljyjalosteet	334 067	24,7
Sekalaiset hyödykkeet	187 254	13,9
Materiaalihyödykkeet	161 154	11,9

Taulukko 9: EU:n tuontirakenne Kiinasta vuonna 2006 (Eurostat)

Hyödykkeet	Milj. €	%
Kaikki hyödykkeet	191 769	100,00
Koneistus- ja kuljetus	91 827	47,9
Sekalaiset hyödykkeet	61 701	32,2
Materiaalihyödykkeet	25 705	13,4
Kemikaalit	6 088	3,2

4.3 EU:n investoinnit ulkomaille

Euroopan unioni oli 2000-luvun alussa merkittävä tekijä koko maailman suorissa sijoituksissa yhdessä Yhdysvaltojen kanssa. Nousu kansainvälisille investointimarkkinoille alkoi 1990-luvun puolivälin jälkeen ja jo vuoteen 1999 mennessä Yhdysvallat ja EU molemmat omistivat lähes neljänneksen koko maailman

suorien sijoitusten varoista. EU:n ei-jäsenmaihin kohdistuneet suorien sijoitusten arvo kasvoi vuoden 1999 aikana rajusti sekä kehittyviin että kehittyneisiin maihin, saavuttaen 1,19 biljoonan euron rajapyykin, mikä tarkoitti 44 % kasvua. Saman ajanjakson aikana myös EU:n sisäiset sijoitukset kasvoivat 52 %. (European Commission 2002, s. 21-22)

EU:n jäsenmaat ottivat aktiivisesti osaa vuoden 2000 aikana kansainvälisiin hankintoihin ja yritysostoihin. Eurooppalaiset sijoittajat tavoittelivat suhteellista etua ja muodostivat kansainvälisiä suhteita strategisiin liitoihin potentiaalisten kilpailijoiden kanssa. Uusien markkina-alueiden valtaamisesta käytiin kiihkeää kilpailua, eurooppalaiset yritykset halusivat etabloitua ensimmäisenä uusiin maihin uusilla hyödykkeillä. Erityisesti telekommunikaatioyritykset hyödynsivät vallitsevan tilanteen ja veivät palvelunsa ja tuotteensa nopeasti ulkomaille 2000-luvun taitteessa. Kiina sai osansa eurooppalaisista teleyhtiöistä, kun EU:n ja Kiinan välinen sopimus vuonna 2000 salli eurooppalaisten puhelin- ja teleliikenneoperaattoreiden toiminnan maassaan. (European Commission 2002, s. 22)

Euroopan unionin ulospäin suuntautuneet sijoitukset kasvoivat vuosi vuodelta ja saavuttivat 362 biljoonan euron vuonna 2000. Merkittävää oli, että samanaikaisesti USA:han kohdistuneet suorat sijoitukset laskivat 13 %, mikä ennusti eurooppalaisen sijoitusvirran kääntymistä kohti itää. Sijoitusnotkahdus täytyikin investoinneilla Kiinaan ja Aasian OECD-maihin, kuten Etelä-Koreaan ja Japaniin. (European Commission 2002, s. 23)

Huolimatta EU:n sijoitusten uudesta mielenkiinnosta Aasiaa ja Kiinaa kohtaan, USA sinnitteli EU:n melko merkittävänä sijoituskohteena vielä vuonna 2000; sijoituksista 47 % kohdistui Yhdysvaltoihin. Eurooppalaiset sijoittajat olivat erityisen kiinnostuneita yhdysvaltalaisista henkivakuutuksista ja varojen hallinnasta, 43 % EU:n sijoitusvirrasta kohdistui näihin osa-alueisiin. 41 % sijoitettiin tuotantoon, erityisesti elintarviketeollisuuteen, jatkojalostukseen ja kemianteollisuuteen. Myös konsultointipalvelut, mainostoiminta, telekommunikaatio ja tietotekniikka houkuttelivat vielä sijoittamaan Yhdysvaltoihin. Maittain jaettuna aktiivisimmat sijoittajamaat olivat Alankomaat, Iso-Britannia, Ranska, Saksa ja Belgia/Luxemburg. (European Commission 2002, s. 23)

Tarkastellen ajanjaksoa 1995–2000, Euroopan unionin suorat sijoitukset Yhdysvaltoihin oli keskimäärin 54 % kaikista EU:n ulkomaille kohdistuvista sijoituksista. Vuosien 1995–1997 sijoitusosuus oli 45 % nousten vuosien 1998–2000 aikana 56 prosenttiyksikköön. (European Commission 2002, s. 23)

4.4 Investoinnit EU:sta Kiinaan ja ASEAN-maihin

1990-luvun puolivälistä vuosikymmenen loppuun Euroopan unioni kasvatti tasaisesti sijoitusvirtaansa Kaukoidässä vuosittaisen kasvun ollessa noin 34 prosenttiyksikön luokkaa. Samalla aikavälillä EU:n Kaukoidän suorat sijoitukset muodostivat keskimäärin 9,3 % kaikista EU:n ulkomaisista sijoituksista, jolloin merkittävin kauppakumppani oli vielä Yhdysvallat. Aasian valuuttakriisi, joka sai alkunsa vuonna 1997, vaikutti suurelta osin EU:n herkkyyteen jatkaa Aasian valloitustaan. Sijoitukset Kaukoitään laskivat hetkellisesti, mutta johtuen nopeasta toipumisesta, investointien arvo likimain kaksinkertaistui alkuvuonna 1999 verrattuna sijoituksien arvoon ennen valuuttakriisiä. Kaukoidän sijoituksien elpyminen oli räjähdysmäistä, mutta kasvu kuitenkin hiipui merkittävästi: vuoden 2000 kasvua oli enää 2,4 % ja lisäksi Aasian osuus EU:n kokonaissijoituksista laski 4,4 prosenttiyksikköön. 1999 lopulla Euroopan unionin Kaukoidän sijoitusvaroista 44,6 % oli kohdistettu ASEAN-maihin, josta Singapore vei neljänneksen. Muut merkittävät kohdemaat olivat Hongkong, Kiina ja Etelä-Korea. Vuoden vaihtuessa 2000-luku toi nopean sijoitusbuumin Aasian maihin nostaten EU:n ASEAN-maitten sijoituksia 122,2 % ja teki Filippiineistä suosituimman kohdemaan EU:n ulkomaisille suorille sijoituksille. Filippiineihin kohdistuneet sijoitukset nousivat 5,1 miljardiin euroon. Kiina oli vielä vuonna 2000 kolmannella sijalla EU:n ulkopuolisista sijoitusmaista, mutta kasvatti osuuttaan samana vuonna noin 90 prosenttiyksikön vauhdilla syöden kasvua Etelä-Korealta jonka taisteli neljännestä sijasta. (European Commission 2002, s. 63-63)

5 GLOBALISAATIOPROSESSI

Kun länsimaat huomasivat Kiinan valtavan markkinapotentiaalin, alkoi mielenkiinto maata kohtaan nousta. Viimeistään vuonna 2001 kun Kiina liittyi WTO:hon ja avautui entisestään länsimaisille yrityksille ja sijoittajille, voitiin puhua globaalista Kiina-ilmiöstä. Nykyään tämä termi on yleistynyt käsittämään kaikki vastaavat

maailmantalouden työnjaon muutokset, jotka syntyvät tavaroiden ja tuotannon vapaasta liikkumisesta. Tekniikan kehitys on mahdollistanut halvan työvoiman maissa olevien yksikköjen tehokkaan hallinnon, ja erityisesti monikansalliset suuryhtiöt ovat ulkoistaneet toimintaansa halvan työvoiman maihin. Luonnollisesti tällaisen prosessin ansiosta tuotteita voidaan valmistaa, ja samalla myydä entistä halvemmalla. Täten kaupankäynnin molemmat puolet hyötyvät – Kiinan talous kasvaa jatkuvasti investointien takia, ja EU:n yritykset saavat valmistettua tavaransa halvemmalla kuin kotimaassaan. Kuitenkin - vaikka usein korostetaan ulkomaalaisten investointien määrää Kiinassa – suurin osa maan investoinneista on kiinalaisten itsensä kiinalaisella rahalla tekemiä. (Sutela, Vartia 2005, s. 29)

5.1 Suhteellinen etu ja Kiina-ilmio

Suhteellisen edun teorian mukaan jokaisen valtion kannattaa erikoistua valmistamaan tuotteita, jonka valmistamisessa se on kilpakumppaneihin verrattuna suhteellisesti paras. Tällä tavoin saadaan maksimoitua globaalin talouden kokonaistulos, kun kaikki resurssit hyödynnetään. Myös huonomman tuottavuuden maiden kannattaa noudattaa teoriaa ja valmistaa tuotteita joissa se on suhteellisesti paras, sillä tällöin se vapauttaa resursseja paremman tuottavuuden maalle valmistaa tuotteita jotka sopivat näille valtioille parhaiten. Vaihdannassa kaikki maat hyötyvät ainakin periaatteessa halvemmista ja paremmista tuotteista. Käsitteenä suhteellinen etu selittää työnjaon kannattavuuden silloinkin, vaikka joku valtio olisi muita parempi jokaisella teollisuuden osa-alueella, koska suhteellisen edun toteuttaminen vaatii työnjakoa. (Suni 2004, s. 19-20) Nykyään kuitenkin suhteellisen edun globaali hyödyntäminen ei ole tarvittavan korkealla tasolla, sillä merkittävät investoinnit ovat jakautuneet liian harvojen valtioiden kesken. Tällöin kehitysmaat joutuvat eriarvoiseen asemaan, koska globaaleihin tuotantoverkostoihin yhdyntyneet valtiot vaurastuvat kun taas omavaraisemmat valtiot joutuvat sinnittelemään vähemmillä varoilla. (Held, McGrew 2005, s. 62)

Kiinan tapauksessa valtion tärkein suhteellinen etu on työvoima, jonka kustannukset ovat vain murto-osa länsimaiden työkustannuksista, ja työvoimaa on saatavilla enemmän kuin länsimaissa. Myös teollisuuden yksikkökustannukset ovat pienempiä kuin länsimaissa tuottaessa, joten tällöin luonnollisesti etua on yksinkertaisinta hyödyntää työvoimaperusteisilla toimialoilla. Lisäksi Kiinan jatkuvasti tehostuva

maataloustuotanto ja teollisuuden rakennemuutos lisäävät työvoimaa vielä tulevaisuudessakin (Opetat 2007). Suhteellinen etu toteutuu erityisesti vähäistä ammattitaitoa vaativissa tehtävissä, sillä maan valtava työvoimareservi pitää alhaista koulutustasoa vaativien tehtävien palkkatason melko alhaisena. (Suni 2004, s. 18-20)

Samalla kun länsimaiset teollisuusyritykset siirtävät työvoimaintensiivisiä toimintojaan Kiinaan, muuttuu teollisuusmaiden oma tuotantorakenne entistä pääomaintensiivisemmäksi. Vaikka Kiinan työvoimakustannukset ovat länsimaisia teollisuusmaita matalammat, ei teollisuuden tuottavuus ole vielä lähellekään länsimaiden tasolla. Matalat palkat kertovat usein heikosta työn tuottavuudesta, jonka vuoksi työvoimakustannukset tehtyä tuoteyksikköä kohden ovatkin suuret. Kiina on kuitenkin kehittyvänä teollisuusmaana poikkeuksellinen, sillä työn tuottavuus on siellä huomattavasti korkeampi kuin useammassa muissa vastaavassa tilanteessa olevissa maissa. Jos länsimaiden teollisuuden korkeampi tuottavuus kompensoi halvasta työvoimasta saavutettavat edut, siirtyy absoluuttinen etu länsimaille. Suhteellinen etu työvoimaintensiivisillä aloilla säilyy kuitenkin Kiinassa tässäkin tapauksessa. (Suni 2004, s. 16, 19-20)

Kiinan talouden näkökulmasta markkinoiden avautuminen ja länsimaisten yritysten investointien kasvu on ollut enimmäkseen positiivinen asia. Valtio ei kuitenkaan pelkäästään hyödy globalisaatiosta, vaan kyse on ns. luovasta tuhosta josta on selkeästi havaittavissa sekä hyötyjä että haittoja. Ulkomaiset investoinnit ovat avain Kiinan talouden modernisaatioon, sillä sijoitusten yhteydessä saapuu tietoja, taitoja ja teknologioita joihin Kiinalla ei ole ollut omia valmiuksia. Samalla teollisuuden tuottavuus kasvaa, ja yhä useammat ulkomaiset yritykset haluavat investoida Kiinaan. Negatiivisena puolena uuden teknologian ja tietotaidon saapumisessa on se, että työvoiman tarve vähenee ja samalla luonnollisesti työllisyyden kasvu heikkenee. Työttömyydestä voi tulevaisuudessa tulla jopa nykyistä pahempi ongelma, sillä kiinalaisen arvion mukaan seuraavan kymmenen vuoden aikana maassa on yli kahden miljoonan ihmisen vuotuinen ylitarjonta. Nykyään Kiinan virallisten tilastojen mukaan työttömyys on vain 4-5 %, mutta nämä tilastot ovat erittäin epäluotettavia ja todellisen määrän uskotaankin olevan jopa moninkertainen annettuihin lukuihin verrattuna. (Suni 2004, s. 16-17)

5.2 Kiinan ja EU:n väliset taloussopimukset

Sekä Kiina että EU ovat onnistuneet vahvistamaan taloudellista asemaansa viimeisten vuosikymmenien aikana, ja nykyään molemmat ovat maailman tärkeimpiä talousmahteja. Ensimmäiset alueiden väliset yhteistyösopimukset laadittiin vuonna 1975. Näiden sopimusten perusteella EU ja Kiina alkoivat tehdä yhteistyötä, jossa oli tavoitteena yhteisten etujen mukaisten globaalien strategioiden laatiminen ja toteuttaminen. Nämä tavoitteet ovat edelleenkin voimassa, ja Kiinan sekä EU:n taloudellinen yhteistyö on kasvanut jatkuvasti. (European Commission, 2008)

Vuonna 1978 solmittiin ensimmäinen virallinen taloussopimus alueiden välille. Sopimuksessa määriteltiin alueiden välisen kaupan ja yhteistyöhankkeiden pääpiirteet. Taloudellisten ja diplomaattisten sopimusten lisäksi EU:lla ja Kiinalla on useita tarkemmin määriteltyjä alueellisia ja toimialasidonnaisia sopimuksia. Näistä voidaan esimerkkinä mainita vaikkapa vuonna 1994 solmittu tiede- ja teknologia-yhteistyösopimus sekä vuonna 2002 solmitut sopimukset liittyen turismiin sekä meriliikenteeseen. EU ja Kiina järjestävät lisäksi kahden vuoden välein huippukokouksen, jossa valtioiden johtajat tapaavat ja neuvottelevat tulevaisuuden suunnitelmista ja näkymistä. Huippukokouksien aiheina on ollut esimerkiksi ihmisoikeudet, luonnonsuojelu, tietoliikenne sekä energia-asiat. Vuonna 2003 solmitun sopimuksen mukaan EU:n tavoitteena on kaikin keinoin auttaa Kiinan integroitumista maailmantalouteen. (European Commisison 2008)

Kun Kiina liittyi WTO:hon vuonna 2001, EU oli eräs Kiinan suurimmista tukijoista liittymisprosessin aikana. EU:n tärkein perustelu tähän oli se, että ilman Kiinan läsnäoloa WTO ei olisi todellinen maailmanlaajuinen järjestö. Lisäksi Kiinan liittymistä vauhdittivat kahdensuuntaiset kauppasopimukset EU:n kanssa vuonna 2000 ja USA:n kanssa vuonna 1999.

Kiinan ja EU:n tekemän sopimuksen ansiosta kahdenkeskinen kauppa helpottui huomattavasti. Tärkeimmät toimenpiteet sopimuksen ansiosta olivat tuontitullien poistaminen tai vähentäminen, ja tuontirajoitusten poistaminen. Lisäksi sopimuksessa otettiin kantaa esimerkiksi seuraaviin seikkoihin:

- Kiina tulee sallimaan Eurooppalaiset puhelin- ja tietoliikenneoperaattorit

- Eurooppalaiset vakuutusyhtiöt saavat toimia Kiinan markkinoilla
- Kiinan valtion monopolit raakaöljyn tuonnissa ja silkin viennissä poistetaan
- Kiinan tulee laskea tärkeimpien Eurooppalaisten vientituotteiden tuontiveroja
- Kiina sallii ulkomaisille autonvalmistajille muutkin toimintakeinot kuin joint venturen
- Eurooppalaisten maataloustuotteiden tuonti helpottuu

(European Commission 2008)

Vuonna 2000 tehdyn sopimuksen seurauksena EU:n ja Kiinan välisen kaupan arvo yli kaksinkertaistui, ja Kiinasta tuli EU:n suurin yksittäinen kauppakumppani. Kohtuuhintaiset kiinalaiset tuotteet ovat hillinneet EU:n maiden inflaatiota, ja eurooppalaiset yritykset ovat vahvistaneet asemaansa Kiinan markkinoiden avulla. Tulevaisuudessa kuitenkin nousevista kiinalaisista yrityksistä voi tulla vaarallisia kilpailijoita eurooppalaisille yrityksille. Kauppa EU:n kanssa onkin ollut merkittävä tekijä Kiinan huiman vientipohjaisen talouskasvun takana. (European Commission 2008)

Marraskuussa 2007 järjestetyssä EU:n ja Kiinan välisessä huippukokouksessa päätettiin alueiden välisen tulevaisuuden strategian pääpiirteet. Kokouksessa molemminpuolisesti tiedostettiin, että yhteistyön suurimmat ongelmat olivat esimerkiksi Remnibin aliarvostus, kaupan epätasapaino, ympäristöasiat ja ilmastonmuutos. Neuvotteluissa sovittiin, että ongelmiin pyritään puuttumaan neuvottelemalla, ja alueiden väliset yhteistyösuhteet pyritään saamaan uudelle tasolle. Kokouksen tuloksena saavutettiin seuraavat neljä Kiinan ehdottamaa uudistusta alueiden väliseen yhteistoimintaan:

- Alueiden tulee kehittää kahdenkeskisen kauppansa rakennetta, lisätä kaupan volyymia ja käsitellä ongelmia joita kauppakumppanuudessa nykyään ilmenee.
- Korkean tason yhteydet alueiden välillä tulee säilyttää, ja edelleen kehittää sitä jotta ongelmakohtat saadaan tehokkaasti selvitettyä.
- Alueiden välisen uuden yhteistyösopimuksen neuvotteluja tulee nopeuttaa. Sopimuksen neuvottelut alkoivat tammikuussa 2007, ja sen tarkoituksena on korvata aiempi, vuonna 1985 tehty taloussopimus.

- Kiinalla ja EU:lla tulee olla samankaltaiset suunnitelmat alueiden välillä olemassa olevan tieteellisen yhteistyösopimuksen kehittämiseksi, ja solmia opiskelijavaihtoa koskeva sopimus mahdollisimman nopeasti. Lisäksi alueiden tulee ottaa käytäntöön suunnitelma kulttuuriseikkoihin liittyvästä yhteistyösopimuksesta, ja vahvistaa yhteistyötä ilmastonmuutoksen estämiseksi sekä luonnonsuojelun edistämiseksi.

(Xinhua 2007)

5.3 Kiina WTO:ssa

Kun Kiina vuonna 2001 liittyi WTO:hon, oli ilmassa paljon kysymyksiä liittymiseen liittyvistä haasteista, ja siitä oliko Kiinalla mahdollisuuksia täyttää heille asetetut taloudelliset vaatimukset. Jäsenyys kuitenkin hyväksyttiin globaalien taloudellisten hyödyn nimissä, ja Kiinalle annettiin aikaa saada taloudelliset vaatimukset täytettyä. Jäsenyys merkitsi Kiinan lopullista avautumista kansainvälisille markkinoille, suurta rakennemuutosta valtion elinkeinoelämään. WTO-jäsenyyden myötä Kiinan keskimääräinen tullitaso laski 10,4 prosenttiin ja teollisuustuotteissa 11,3 prosenttiin. Yleisellä tasolla ulkomaisten yrittäjien toimintaedellytysten Kiinassa voidaan katsoa parantuneen. (Kiinan kauppapoliittinen maaohjelma 2007)

Luonnollisesti Kiinan liittyminen WTO:hon oli merkittävä asia muille valtioille jotka kävivät kauppaa Kiinan kanssa, mutta vaikutus oli suuri erityisesti Kiinan sisällä. Kiinan elintaso on noussut maahan virtaavan pääoman ansiosta, ja erityisesti kaupungit ovat kehittyneet kasvaviksi moderneiksi keskuksiksi nopeasti. (Kiinan kauppapoliittinen maaohjelma 2007)

6 KIINAN VALUUTAN ALIARVOSTUS

Kiinan valuutta renminbi on jo pitkän aikaan ollut todella paljon aliarvostettu verrattuna esimerkiksi dollariin ja euroon. Aliarvostus johtuu suurelta osin siitä että kyseessä on pitkälti vielä vain kotimaiseen käyttöön säännöstelty valuutta, vaikkakin viranomaisten tulevaisuuden tavoitteena on saavuttaa valuutan täysi vaihdettavuus. Tämä aliarvostus on arvokas kilpailuetu Kiinalle kansainvälisillä markkinoilla, eikä tämän takia Kiinan hallitus ole kovinkaan innokas revalvoimaan valuuttaa. Kiinan valuuttaa revalvoitiin 2,1 % vuonna 2005, ja samalla asetti +-1% vaihteluvälin

suhteessa vertailukoriin. Tämä revalvaatio oli kuitenkin lähes merkityksettömän pieni, ja se tehtiinkin lähinnä tiettyjen kauppakumppanien, kuten Yhdysvaltojen ja Japanin painostuksesta johtuen. Kiinassa pelätään, että valuutan suurempi revalvaatio hidastaa inflaatiota entisestään, ja jopa kääntää sen deflaation puolelle. Toinen syy haluttomuuteen revalvoida valuuttaa on luonnollisesti se, ettei Kiina halua menettää vientiyritystensä vahvaa kilpailuasemaa. Dollarin heikon aseman ansiosta tämä kilpailuasema on entistä vahvempi, sillä vaikka renminbi ei enää ole suoraan sidottu dollariin, on edelleenkin dollari suuri vaikuttaja Kiinan renminbin arvon määrittämisessä. Useat asiantuntijat kuitenkin ovat väittäneet, että vaikka Kiinan valuuttaa revalvoitaisiin yli 20%, ei sen vaikutukset olisivat kovin suuria valtion kilpailukykyyn sillä Kiinan keskeisin etu markkinoilla on kuitenkin todella alhaiset tuotantokustannukset. (Engdahl 2006, s. 4)

Paineita Kiinan valuutan täydelliseen vapautukseen tuo sen talouden jatkuva kasvu ja nopea kansainvälistyminen. Erityisesti Kiinan liittyminen WTO:hon pakotti Kiinan uudistamaan talouttaan. Näihin määräyksiin kuuluivat esimerkiksi ulkomaankaupan sääntelyn vähentäminen, tullien alentaminen ja markkinoiden avaaminen ulkomaisille rahoituslaitoksille. Markkinoiden avauduttua ja länsimaisten sijoittajien kiinnostuksen kohotessa luonnollisesti valuuttapolitiikan uudistaminenkin tuli ajankohtaiseksi. Kiinan valuutan aliarvostus vaikuttaa myös muiden Aasian maiden talouteen, ja Kiinan haluttomuus revalvoida valuuttaansa rajoittaa muiden maiden haluja antaa valuutoidensa vahvistua. Tästä syystä Yhdysvallat ovatkin vedonneet Kiinaa päästämään valuuttansa kellumaan, tai revalvoimaan sitä tuntuvasti. (Engdahl 2006, s. 4)

Myös EU teki lokakuussa 2007 Kiinalle vetoituksen, jossa toivotaan Kiinan muuttavan valuuttajärjestelmänsä sellaiseksi, jossa valuutan arvon annetaan liikkua vapaammin. Nykyään Kiinan renminbin heikkous on EU:lle jopa suurempi uhka kun heikko dollari. Kiinasta on tullut viimeaikoina voimakas vaikuttaja maailmanlaajuisilla valuuttamarkkinoilla. Kiina myy heikon valuuttansa avulla suuret määrät tavaraa niin EU-maihin kuin muuallekin. Renminbi on löyhästi sidottu dollariin, mutta viime kädessä sen arvosta päättää Kiinan valtio. EU ja Yhdysvallat ovatkin selkeästi ilmaisseet pettymyksensä Kiinan valuuttapolitiikkaan, ja vedonneet että Kiina alkaisi

toimia valuuttamarkkinoilla ”kansainvälisten pelisääntöjen” mukaisesti. (Engdahl 2006, s. 4)

7 ONGELMAT EU:N JA KIINAN KAUPPASUHTEESSA

EU ja Kiina ovat kulttuurillisesti, taloudellisesti ja rakenteellisesti kaksi aivan erityylistä aluetta, joten keskinäisessä kaupankäynnissä ei voi välttyä ongelmilta. EU:n yritysten toimintaa Kiinan markkinoilla vaikeuttavat esimerkiksi yhteiskunnan hallinnon rakenteet ja erilainen toimintakulttuuri kuin mihin yritykset ovat kotimaassaan tottuneet. Lisäksi yritysten välisessä toiminnassa kielimuuri voi johtaa yllättävänkin suuriin ongelmiin. (Kiinan kauppapoliittinen maaohjelma 2007)

Korruptio on yleinen ongelma kehittyvien teollisuusmaiden kanssa toimiessa, eikä Kiina tee poikkeusta tässä tapauksessa. Korruption vastaisia kampanjoita on järjestetty useasti 1980-luvulta alkaen, mutta niiden käytännön vaikutukset ovat jääneet vähäisiksi. Korruptiosta on monesti syytetty kommunistipuolueen toimintaa, jossa puolue asetetaan lakien yläpuolelle. Tämä on esteenä riippumattoman oikeuslaitoksen perustamiseksi, ja lopulta ihmisten tasa-arvon edistämiseksi. (Jakobson, s. 67-70) OECD:n laatiman raportin mukaan Kiinan korruptio on kasvanut hälyttävästi viimeisen 15 vuoden aikana, ja sen osuuden Kiinan bruttokansantuotteesta uskotaan olevan jopa 3-5% eli lähes 70 miljardia euroa (Kauppapolitiikka 2007). Kiina oli vuonna 2007 sijalla 73 Transparency Internationalin laatimassa Corruption Perception Index-mittarissa. Sijoitus ei ole kovin mairitteleva, sillä tilastossa on mukana 130 maata. Kiinan pistemäärä oli 3.5, kun maksimipistemäärä on 10. (Transparency International 2007)

Korruption lisäksi, myös Kiinan tekijänoikeus-asiat voivat aiheuttaa ongelmia. Tekijänoikeusasiat ovat periaatteessa WTO:n määrittämällä vähimmäistasolla, mutta niiden noudattamisen valvonta on erittäin vähäistä. Tyypilliset tästä aiheutuvat ongelmat ovat esimerkiksi tuoteväärennökset, patenttirikkomukset tai tavaramerkin väärinkäyttö. Tekijänoikeusrikkomusten käsittely on hidasta, ja usein saatavat korvaukset ovat minimaalisia aiheutuneisiin vahinkoihin verrattuna. Kiinaan investoivien yritysten kannattaakin panostaa tuotemerkkiensä ja teknologioidensa

väärinkäytösten estämiseen, ja liikesalaisuuksien entistä tarkempaan säilyttämiseen. (Kiinan kauppapoliittinen maaohjelma 2007)

EU:n kannalta ongelmalliseksi on osoittautunut myös se, että kauppa Kiinan kanssa ei aina ole tasapuolista Kiinan tuontirajoituksista johtuen. EU menettää jopa 20 miljardia euroa vuosittain esteiden takia, ja tulevaisuudessa EU:n onkin tehtävä töitä näiden rajoitusten poistamiseksi. (Euroopan komissio 2007, s. 4) Jonkinlaista edistystä on todennäköisesti tapahtumassa 1.8. 2008, kun Kiinassa astuu voimaan uusi kilpailulaki jonka toivotaan helpottavan ulkomaisten yritysten toimintaa. Kuitenkin useat asiantuntijat ovat sanoneet, että uuden lain tuloksena ulkomaalaisten toiminta voi hankaloitua jopa entisestään, sillä eräänä lain perusteena oli Kiinan oman markkinatalouden kehityksen turvaaminen. Tällöin on mahdollista, että lakia sovelletaan ensisijaisesti paikallisten yritysten toimintaan, jolloin ulkomaiset yritykset saattavat jäädä vähemmälle huomiolle. Lisäksi Kiinan poliittisen tilanteen tuntien, lain soveltaminen käytäntöön voi osoittautua ongelmalliseksi. (Suomen Kiinan suurlähetystö 2007)

Kaupparajoitusten poistaminen olisi lopulta hyödyllistä myös Kiinalle, vaikka aluksi se saattaisikin heikentää valtion kilpailukykyä. Pitkällä tähtäyksellä Kiinan kansalaisten kuluttajien hyvinvointi paranisi, joka tulisi vaikuttamaan tuottavuuteen. Lisäksi Kiina hyötyisi huomattavasti jos se mukautuisi kansainvälisiin kaupan standardeihin, jotka avaisivat ulkomaisia markkinoita kiinalaisille yrityksille. Tällöin luonnollisesti Kiinan ulkomaankauppa, ja samalla koko talous kehittyisi. (European Commission 2007b, s. 5)

8 TULEVAISUUDENNÄKYMÄT

Tässä kappaleessa esittelemme Kiinan valtion ja Euroopan unionin taloudellisia kehityssuuntia kauppakumppanuuden erillisinä osapuolina lähitulevaisuuden aikajänteellä. Kiinan ja EU:n talousrakenteet poikkeavat luonnollisesti toisistaan, ja varsinkin Kiinan talouden kiivaat muutokset luovat paineita Euroopan unionille ylläpitää tervettä ja kannattavaa kauppasuhdetta. Tuleeko Kiinasta, eurooppalaisten nykyisestä kauppakumppanista, tulevaisuudessa ylivoimainen kilpailija globaaleille markkinoille, jota vastaan EU on voimaton?

8.1 Kiinan talous

Kiinan talouskasvu ja bruttokansantuote jatkaa vuodesta 2001 alkanutta kasvuaan noin +11 % muutososuudella. Odotettua voimakkaamman kasvukauden takana vaikuttaa avaintekijöitä, kuten kiinalaisten hyödykkeiden nettoviennin vahva asema Kiinan talouspolitiikassa ja kiihtyvät investoinnit käyttöomaisuuksiin, joiden osuus Kiinan koko BKT:stä on vieläkin noin 50 %. Vuoteen 2009 mennessä Kiinan BKT:n vuosittainen muutos tosin ennustetaan laskevan lähemmäs +10 %. Kasvaneista pääluvunmukaisista tuloista johtuen kiinalaisten yksityisen kulutuksen kasvu kiihtyi 16,4 % vuonna 2007. Kiinan kansalla on entistä enemmän löysää rahaa henkilökohtaisiin investointeihin ja entisaikojen rahojen makuuttaminen onkin kääntynyt kulutusjuhlaiksi. (European Commission 2007a, s. 126)

Maltillinen inflaatiotaso vuonna 2006 nousi 2,7 prosenttiyksikköön alkuvuonna 2007 ja loppuvuotta kohti se saavutti jo 6,2 % tason. Inflaation nousuun vaikutti pääosin globaali ruoan hinnan nousu, joka Kiinassa oli vuositasolla noin 18 %. Kiinan keskushallinto ilmoitti loppuvuodesta 2007 jäädyttävänsä kaikki hyödyke- ja palveluhintansa saadakseen inflaation hallintaan ja inflaatio asettui noin 4,5 %:iin koko vuoden 2007 osalta. Kiinan valuutan on arvioitu vahvistuvan tulevaisuudessa jopa hieman nopeammin kuin ennen ja elintarvikehintojen normalisoituvan, joten inflaatiotason oletetaan laskevan vuoden 2007 luvuista. Vaakakupin toisella puolella painavat tosin jo edellä mainittu noin 10 % vuosittainen kansantalouden muutoskasvu, korkeat omaisuuskustannukset, korotukset energian ja julkisten palveluiden hinnoissa sekä nousevat raaka-aine ja tuotantokustannukset. (European Commission 2007a, s. 126)

Odotettua suuremman rahavarannon kasvun ja kuluttajahintojen merkittävän nousun johdosta Kiinan kansanpankki aloitti toimenpiteet vuoden 2006 puolivälissä kiristääkseen rahapolitiikkaansa. Toimenpiteiden kohteina olivat pankit, joita keskushallinto painosti ottamaan tiukasti haltuun luottovirtansa. Voimakasta kasvun taustaa vasten Kiinan toimenpiteet rahamarkkinoilla eivät tulleet yllätyksenä muulle maailmalle. (European Commission 2007a, s. 126)

Kiinan tulliviraston mukaan vienti kasvoi syyskuussa 2007 hieman yli viidenneksen verrattuna edelliseen vuoteen. Viennin kasvun ollessa hieman maltillisempi, kauppataseen ylijäämä oli vuoden 2007 kolmannen neljänneksen alussa 185,65 miljardia USD. Odotuksien mukaan kauppataseen ylijäämä nousisi 250 miljardiin USD vuoden 2007 lopulla ja vaihtotaseen osuus BKT:stä nousisi yli 10 prosenttiyksikköön. Näin ollen Kiinan ulkomaalaisten valuuttojen rahavarannot kasvavat mitä todennäköisimmin, joskin kasvavat sijoitukset ulkomaihin hillitsevät sitä jonkin verran. (European Commission 2007a, s. 126)

Paikallisesta verotuspolitiikasta ja olennaisesti kasvaneesta tuotosta johtuen Kiinan valtion verotulot olivat vuoden 2007 kahden ensimmäisen neljänneksen jälkeen 2,6 biljoonaa RMB (renminbiä). Verotuloista 1,8 biljoonaa laskettiin kuuluvaksi valtion menoihin, joten veroylijäämä oli noin 890 miljardia renminbiä. Vertailun vuoksi vuoden 2006 saman ajanjakson veroylijäämä oli noin 280 miljardia RMB. Verrattuna näitä lukuja vuoden 2007 budjettiin jonka mukaan tuotot nousevat 12 % ja menot 15,7 %, jää Kiinan valtionhallinto alijäämäiseksi 245 miljardin RMB verran. Vuoden 2007 ensimmäisen puoliskon lukujen valossa voidaan kuitenkin arvioida Kiinan savuttavan tasapainon budjettiinsa vuoden aikana. (European Commission 2007a, s. 126-127)

Kiinan kasvun vuosimuutos on laskettu tasaantuvan 10,3 %:iin vuonna 2008 ja 9,9 %:iin vuonna 2009. Hidastumisen taustalla vaikuttavat aikaisemmat poliittiset toimenpiteet hillitää investointien kasvua, tulevaisuuden todennäköisemmin tapahtuvat kauppapoliittiset tiukentamistoimenpiteet ja maailmantalouden kasvun viileneminen. Kaikesta huolimatta nettovienti tulee olemaan tulevaisuudessakin Kiinan yksi tärkeimmistä kasvutekijöistä. Kiinan kaupan kasvun pysyessä suhteellisen vahvana vuosina 2008 ja 2009, sekä kauppatase että vaihtotase on ennustettu kasvavan ennennäkemättömiin lukuihin. Riskit pysyvät tasapainossa tulevaisuudessakin; kotimaan tekijät, kuten yritysten likviditeetti sekä kysyntä asunto- ja kulutusmarkkinoilla viittaavat vahvaan kasvuun. Tosin kansainvälinen ympäristö asettaa omat riskinsä toiminnalle. Erityisesti USA:n laahaava talous vaikuttaa myös Kiinan kaltaiseen talousmahtiin. (European Commission 2007a, s. 127)

Jotta Kiina voisi säilyttää nykyisen kasvunsa tulevina vuosina, tulee poliittisten ratkaisujen tukea talouskasvua. Poliittisesti sopivien olojen lisäksi tulee kiinnittää huomiota avoimeen talouteen, inflaation hillitsemiseen sekä koulutukseen ja sosiaaliin instituutioihin. Talouden avoimuus vaikuttaa pitkällä aikavälillä suhteellisen edun periaatteen mukaisesti tehokkaampaan tuotantoon, ja lyhyellä aikavälillä se houkuttelee maahan ulkomaisia investoijia. Koulutukseen tulee panostaa, jotta oltaisiin tulevaisuudessa kilpailukykyisiä jatkuvasti kehittyvässä teknologiassa. Sosiaalisilla instituutioilla tarkoitetaan talouteen vaikuttavia sosiaalisia järjestelmiä, jotka vaikuttavat esimerkiksi taloudessa esiintyvään korruptioon. Nykyään korruptio onkin eräs suurimmista uhkista Kiinan tulevaisuuden taloudessa. (Mattila)

Jotta kansainvälisiin molempia kaupan osapuolia hyödyntäviin tapauksiin päästäisiin, tulisi Kiinan toteuttaa lopullisesti WTO:hon liittymisen yhteydessä sovitut toimet talouden lopulliseksi avaamiseksi. Nykyään esimerkiksi EU:n yritykset menettävät vuodessa jopa 20 miljardia euroa, ja yritysten tuleminen Kiinan markkinoille on usein vaivalloista. Myös Kiina itse hyötyisi taloutensa vapauttamisesta, sillä lyhyellä tähtämellä kansalaisten hyvinvointi paranisi ja pidemmällä aikavälillä myös teollisuuden tehokkuus parantuisi.

8.2 EU:n talous

Euro-alueella ja EU:n jäsenmaissa on ollut näkyvässä merkittävä talouskasvu vuoden 2006 alusta alkaen. Heikompien kasvukausien jälkeen BKT kasvoi 3 % EU:n alueella ja 2,8 % euro-alueella. Tämän parempaan tulokseen ei Euroopassa ole päästy sitten vuoden 2000, ja monilta osin kasvu on ylittänyt odotukset. Erityisesti työllisyysvaikutukset katsotaan vaikuttaneen hyvään tulokseen merkittävässä määrin. Työvoiman tuottavuus on ollut kiihtyvässä kasvussa koko Euroopassa ja se arvellaan liittyvän muuhunkin kuin normaaliin sykliseen kasvuun. Lisäksi rakenteellinen työttömyys on vähentynyt. (European Commission 2007a, s. 23)

Bruttokansantuotteen kasvu ja kiinteän pääoman bruttomuodostus (merkittävät kiinteät varat, joita käytetään tuotannossa yli vuoden) ovat toimineet katalyyttinä taloudelliselle kasvulle vuoden 2006 jälkeen. Kiinteän pääoman investointien nouseva trendi kulkee käsi kädessä yrityksiä kannattavuuden kanssa, joka on

seurausta maltillisesta työvoimakustannuksien noususta suhteessa työvoiman tuottavuuteen. (European Commission 2007a, s. 23)

Vuonna 2007 EU ja Euro-maat tekivät hyvän tuloksen suurilta osin hyvän maailmantaloudellisen tilanteen vuoksi. Jatkossa kuluttajahinnan inflaation odotetaan laskevan 2 prosenttiyksikön tasolle, mikä on aikaisempaa muutaman prosenttikymmenyksen pienempi. Tulevaisuudessa on kuitenkin ennustettu olevan muutamia riskitekijöitä niin kasvua kuin inflaatiota kohtaan. Yleisesti ottaen taloudellisen kasvun balanssi on kääntymässä laskuun, kun taas inflaation balanssi on nousussa. (European Commission 2007a, s. 9)

Suurimmat riskit liittyvät viimeaikaisiin kuohuntoihin pankkisektorilla ja sen hallitsemilla markkinoilla sekä Yhdysvaltojen talouden pitkittyneeseen ja jyrkkenevään alamäkeen. Suurin osa rahoitusmarkkinoista on palautunut pääosin normaaliin suorituskykyynsä, mutta ratkaisevilla segmenteillä on vielä merkittäviä häiriötekijöitä, jotka aiheuttavat luotettavuusongelmia laina- ja likviditeettiehtoihin. Vaikutuksien on arveltu pitkittyvän arvioitua pidemmän ajan ja vaikuttavan lainaehtoihin ja saatavuuksiin vakavammin kuin ennustuksissa. Tiukentuvien lainaosuhteiden ja luottosaatavuuksien arvellaan vaikuttavan EU:n jäsenmaihin vaihtelevasti. Jäsenmaat, jotka ovat olleet noususuhdanteessa asuinmarkkinoilla, ja jotka ovat tarjonneet paljon ulkoisia lainoja vaihtelevilla korkokannoilla, altistunevat varmemmin riskien vaikutuksille. (European Commission 2007a, s. 9)

Tulevaisuuden muut riskit liittyvät maailmantalouden ja sen epätasapainon voimakkaisiin vaihteluihin yleisellä tasolla, vaikkakin nykyinen tulevaisuudenkuva ennustaa Yhdysvaltojen vaihtotaseen alijäämän vähenemistä. Lisäksi hiljakseen laajeneva vaihtotaseen epätasapaino voi aiheuttaa protektionistisia toimenpiteitä globaalilla tasolla, kuten myös öljyn hinnan haitallinen ja epäterve kehitys. (European Commission 2007a, s. 9)

8.3 Kiinan ja EU:n välinen kauppa

Kiinan kasvu on aiheuttanut paineita useille EU:n taloussektoreille, erityisesti työvoimariippuvaisilla aloilla. Yritysten tulee mukautua markkinoilla, kun Kiinan takia sekä EU:n kotimarkkinoilla että vientimarkkinoilla kilpailu kiristyy. Tulevaisuudessa

Kiina ei olekaan enää pelkästään EU:n tärkeä kauppakumppani, mutta myös vakavasti otettava kilpailija globaaleilla markkinoilla. Kiina tulee nostamaan profiiliaan erityisesti työvoimapainotteisilla aloilla, kun taas EU:n vahvuusalueena ovat esimerkiksi tuotekehitys, tuotteiden brändäys, markkinointi sekä vahva taloudellinen asema. EU:n kilpailuasema Kiinaan nähden onkin hyvä muuten, paitsi tuotteiden ja palveluiden hinnan suhteen. Tästä johtuen kulutustavaramarkkinoilla jossa hinta on tärkeä ostomotiivi, tulee esiintymään suurimmat ongelmat EU:n yrityksillä. (European Commission 2007, s. 3-4)

Oletettavasti Kiinan kasvu tulee jatkumaan lähitulevaisuudessa, ja maa tulee säilyttämään asemansa tärkeimpänä kasvavana markkina-alueena. Erityisesti Kiinan modernin teknologian markkinat ja yritykset tulevat kasvamaan ja kehittymään, ja voivat mahdollisesti jopa uhata länsimaiden vastaavia yrityksiä. EU:lla on kuitenkin tällä sektorilla suuri suhteellinen etu, joten jää nähtäväksi kuinka tehokkaasti kiinalaiset yritykset onnistuvat alan valloittamisessa. Samalla kun Kiinan teknologiayritykset kehittyvät, tulevat myös teknologiatuotteiden markkinat Kiinassa kasvamaan. Tässä kasvussa onkin EU:n teollisuuden suurimmat menestysmahdollisuudet lähitulevaisuudessa. (European Commission, 2007 s. 3-4)

Tulevaisuudessa myös Kiinan keskiluokan väestön määrä tulee kasvamaan huomattavasti, eikä tämä voi olla vaikuttamatta koko valtion ja jopa globaalin talouden tasapainoon. Korkealuokkaisten tuotteiden kysyntä tulee kasvamaan, ja yhä enemmän kansainvälisiä yrityksiä tulee toimimaan Kiinan markkinoille. Suurimpien kaupunkien nopea urbanisoituminen ja kansainvälistyminen edelleen korostavat tätä ilmiötä. (EurLex 2006)

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Kiinan ja EU:n välinen taloudellinen yhteistyö syveni merkittävästi Kiinan WTO-jäsenyyden myötä vuoden 2001 jälkeen. Jäsenyys hyödytti ennen kaikkea ulkomaita, mutta myös Kiinan sisäisesti, sillä maahan pursuavilla rahavirroilla uudistettiin Kiinaa rakenteellisesti tuottamaan hyödykkeitä globaaleille markkinoille. Infrastruktuuri parani huomattavasti jo vuodesta 1993 lähtien, jolloin varsinainen investointibuumi alkoi ja sijoittajat kohdensivat mielenkiinnon Aasian avautuneisiin talouksiin.

Eurooppalaisia tuotantolaitoksia kiinalaisporttien avautuminen miellytti. Maahan siirrettiin tuotantolaitoksia jotka vaativat varsinkin työllisyysvoimaa ja korkeita tuotantokustannuksia. Loppujen lopuksi lopputuotteet päätyivät ulkomaisille kuluttajille työllistettyään ensin miljoonia kiinalaisia.

Kiinan ja EU:n kauppakumppanuutta rasittaa olennaisesti renminbin heikko arvostus, joka tuottaa Kiinalle selkeää hyötyä, mutta EU:lle huolenaihetta nykyään jopa US dollarin ongelmia enemmän. Toisaalta renminbin heikko arvostus ja Kiinan haluttomuus revalvoida sitä heijastuu myös koko Aasiaan ja siellä käytettäviin valuuttoihin. Huolimatta muun maailman painostuksesta Kiina on kulkenut talouspoliittisissa ratkaisuissa omaa polkuaan, ja vain vähän kallistanut korvaansa kansainvälisille vetoomuksille. Itsepäisyydestä huolimatta Kiina on valuuttaratkaisuillaan ansainnut valtavat voiton nettoviennin avulla, jonka kannattavuus lepää juuri Kiinan valuutan aliarvostuksessa.

Kiinan nettovienti pysyy tulevaisuudessakin sen talouden kasvukatalyyttina. USA:n talouden alamäki tulee vaikuttamaan pitkällä tähtäimellä niin Euroopan unioniin kuin Kiinaankin ulkomaankaupan kautta, joskin vaikutuksien laajuus on kiistanalaista. Vaikka Yhdysvallat on tällä hetkellä vielä Euroopan unionin tärkein yksittäinen vientimaa, tulee Kiina kirmään kuilua lähitulevaisuudessa.

Sijoituksien osalta eurooppalaisten mielenkiinto on kääntynyt jo Aasiaan vuosikymmen sitten. Vuoden 1997 Aasian valuuttakriisin jälkeen investointivirrat kiihtyivät Aasian maihin ja samankaltainen trendi on odotettavissa myös tulevaisuudessa, joskaan ei yhtä intensiivisenä. Kiinan kasvava talous on vetänyt puoleensa sijoittajia merkittävässä määrin myös ASEAN-maihin.

Kauppasuhteen pelisääntöjen puitteissa Euroopan unionilla on vielä paljon tehtävää. Kiinan tuontirajoitusten poistaminen vilkastuttaisi EU:n kauppaa ja miljardien menetykset voitaisiin kääntää voitoiksi. Kiinan ja EU:n välinen kauppatase tuskin kääntyy EU:n kannalta ylijäämäiseksi lähitulevaisuudessa, mutta tasapainottamisen varaa taseessa on runsaasti. Loppujen lopuksi kiinalaiset saattavat jopa hyötyä rajoitusten vapauttamisesta varsinkin pitkällä tähtäimellä.

Nautittuaan aikansa taloudellisesta vauraudesta ja hyvinvoinnista, Kiina tulee asiantuntijalausuntojen mukaan vääjäämättä haastamaan Euroopan Unionin ja koko muun maailman maailmantalouden ykkösmahdina.

10 YHTEENVETO

Kiinan uudistuspolitiikka aloitettiin vuonna 1978, kaksi vuotta pitkäaikaisen hallitsijan Mao Zedongin kuoleman jälkeen. Uudistuksella pyrittiin parantamaan valtion maataloutta, teollisuutta, puolustusta sekä tiedettä ja teknologiaa. Modernisaatio vaikutti tuntuvasti Kiinan yhteiskuntaan ja talouteen tehden Kiinan houkuttelevaksi ulkomaisille sijoittajille. Kuitenkin kenties tärkein muutos Kiinan tulevaisuuden kannalta oli suunnitelmatalouden purkaminen, ja asteittainen markkinatalouteen siirtyminen. Vuonna 1993 Kiinassa aloitettiin uudistuspolitiikan toinen vaihe, jonka vaikutukset ovat vielä nykyäänkin selkeästi näkyvissä. Tällöin Kiinan voidaan sanoa lopullisesti liittyneen globaalin talouden piiriin. Kiinan kehitys lähti räjähtävään kasvuun pääasiassa johtuen ulkomaisista investoinneista, korkeasta säästämisasteesta ja työvoiman valtavasta ylitarjonnasta. Vuonna 1993 alkanut, jopa 10 % vuosittainen talouskasvu on jatkunut nykypäivään asti.

Kiinan ulkomaankauppa on rakentunut erittäin vahvasti ulkomaisten sijoittajien varaan, ja lähes 60 % viennistä tapahtuukin ulkomaisten yritysten kautta. Kiinan suurin vientimaa on Yhdysvallat, jonka osuus viennistä on noin viidennes. Euroopan unionin osuus on 18 %, ja on täten toiseksi suurin vientikohde. Kiinan viennille antaa lisäarvoa ja kilpailuetua maan valuutan pitkäaikainen aliarvostus. Kiinan ja EU:n välinen kauppa on selkeäsi ylijäämäistä Kiinan hyväksi. Myös Kiinan tuonnin osalta EU on Japanin jälkeen toiseksi suurin kauppakumppani, noin 11 % osuudella. Kiina on maailman kolmanneksi suurin suorien investointien vastaanottaja, ja maahan tehdäänkin jopa 10 % kaikista maailman ulkomaille kohdistuvista sijoituksista. Kiinalaisten investoinnit ulkomaille ovat toistaiseksi olleet melko vähäisiä, mutta suuresta säästämisasteesta johtuen sijoitukset tulevat kasvamaan huomattavasti tulevaisuudessa.

EU alkoi kasvattamaan kaupankäyntiään Aasian maiden kanssa 1990-luvun puolessavälissä syrjäyttäen näin perinteisenä pidettyjä markkina-alueita kuten

Yhdysvallat ja Efta-maat. Vielä 1990-luvun vienti oli rakenteellisesti heikkoa huolimatta kasvaneesta kustannuskilpailukyvyistä. EU:n vientituotteista kuitenkin vain pieni osa oli korkeasti jalostettuja teollisuuden tuotteita. Vuonna 2006 Kiina oli EU:n neljänneksi suurin vientimaa, viennin arvon ollessa 63 miljardia euroa. Vienti koostuu lähinnä tuotantokapasiteettia nostavista tuotantohyödykkeistä. EU:n kokonaistuonti vuonna 2006 oli 1350 miljardia euroa, josta Kiinan osuus oli 14,2 %. Täten Kiina oli EU:n suurin tuontimaa jättäen taakseen esimerkiksi Yhdysvallat ja Venäjän. Huolimatta EU:n sijoitusten uudesta mielenkiinnosta Aasiaa ja Kiinaa kohtaan, USA sinnittelee yhä EU:n tärkeimpänä sijoituskohteena.

Kiina on erinomainen esimerkki suhteellisen edun teorian käytännön toimimisesta. Kiinan työvoimakustannukset ovat vain murto-osa länsimaiden vastaavista kuluista, joten luonnollisesti länsimaiset yritykset sijoittavat työvoimaintensiivisiä toimintojaan Kiinaan. Erityisesti kun Kiinan liittyessä vuonna 2001 WTO:hon, helpottui ulkomaisten yritysten toiminta ja investoinnit kasvoivat. Kiinalla ja EU:lla on ollut viime vuosikymmenien aikana useita yhteisiä taloussopimuksia, joilla on pääsääntöisesti pyritty parantamaan molempien osapuolten asemaa kansainvälisillä markkinoilla. Viime vuosina Kiina ja EU ovat alkaneet järjestämään säännöllisin väliajoin huippukokouksia, joissa käsitellään alueiden yhteistoimintaa ja sen kehitystä.

Kiinan talous tulee jatkamaan pitkäaikaista kasvuaan myös tulevaisuudessa. Kiinalaisten kasvaneiden ansiotulojen johdosta yksityinen kulutus tulee kasvamaan, joka vaikuttaa sisämarkkinoiden kasvuun. Useat muut valtiot tulevat jatkamaan painostustaan Kiinaa kohtaan valuutan revalvoimiseksi, jotta kaupan tasapaino paranisi. Nettovienti tulee pysymään tulevaisuudessakin Kiinan talouden kasvun tärkeimpänä tekijänä. Euro-alueella ja EU:n jäsenmaissa on myös ollut näkyvissä merkittävää kasvua viime vuosista lähtien. Työvoiman tuottavuus on parantunut samaan aikaan kun rakenteellinen työttömyys on vähentynyt.

Tulevaisuudessa Kiina tulee olemaan EU:lle yhä tärkeämpi kauppakumppani, mutta samalla myös uhka EU:n talussektorille. EU säilyttää silti markkina-asemansa suhteellisten etujensa, eli esimerkiksi laadukkaan tuotekehityksen ja markkinoinnin ansiosta. Samalla kun Kiinan kehitys jatkuu, tulee myös EU:n kansainvälisen kaupan

mahdollisuudet kasvamaan. Kiinassa on kysyntää entistä teknologiakeskeisemmille tuotteille, ja erityisesti maan keskiluokan kasvu tulee muuttamaan valtion taloudellisia rakenteita.

LÄHDELUETTELO

Engdahl, Vesa. FIM Markkinakommentti-Kiina ja Japani [Glitnir www-sivu] Päivitetty 29.09.2006. [Viitattu 14.02.2008] Saatavilla:
<https://www.glitnir.fi/suomi/info/presentations/fim%20markkinakommentti%20290906.pdf>

EurLex. EU ja Kiina: kumppanuus tiivistyy, vastuu kasvaa. [EurLex www-sivu] Päivitetty 24.06.2006. [Viitattu 24.03.2008] Saatavilla: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2006:0631:FIN:FI:HTML>

European Commission 1997, Directorate-General for Economics and Financial Affairs. European Economy, The European Union as a world trade partner. European Communities. 261 s.

European Commission. 2002. European Union foreign direct investment yearbook 2001. European Communities. 136 s.

European Commission. 2007a. Directorate-General for Economics and Financial Affairs. European Economy: Economic forecast Autumn 2007. European Communities. 163 s.

European Commission. 2007b. Future Opportunities and Challenges in EU-China Trade and Investment Relations 2006-2010. [Euroopan komission www-sivu] Päivitetty 15.02.2007 [Viitattu 12.02.2008] Saatavilla:
http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2007/february/tradoc_133299.pdf

European Commisison. 2008. Bilateral trade relations – China. [Euroopan komission www-sivu] Päivitetty 04.01.2008. [Viitattu 17.02.2008] Saatavilla:
http://ec.europa.eu/trade/issues/bilateral/countries/china/index_en.htm

Eurostat [Eurostat www-sivut] Päivitetty 1.4.2008 [viitattu 4.2.2008] Saatavilla:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL

Held David, McGrew Anthony. 2005. Globalisaatio – Puolesta ja vastaan. Tampere, Kirjakas Ky. 167 s.

Jakobson, Linda. 2005. Kiinan vaikeat valinnat. Helsinki, Edita Prima Oy. 120 s.

Kauppolitiikka 2006. Kiina lisää investointeja ulkomaille. [Ulkoasiainministeriön verkkojulkaisu] Päivitetty 12.10.2006. [Viitattu 05.04.2008] Saatavilla:
<http://www.kauppolitiikka.fi/netcomm/news/showarticle.asp?intNWSAID=55989>

Kauppolitiikka 2007. Kiinan talouskasvu kiihtyy, vientiä rajoitetaan. [Ulkoasiainministeriön verkkojulkaisu] Päivitetty 01.08.2007. [Viitattu 10.02.2008] Saatavilla:
<http://www.kauppolitiikka.fi/netcomm/news/showarticle.asp?intNWSAID=64390>

Kiinan kauppoliittinen maaohjelma. 2007. [Suomen Kiinan suurlähetystön www-sivut] Päivitetty 2007. [Viitattu 27.02.2008] Saatavilla:
www.finland.cn/Public/download.aspx?ID=22448&GUID=%7B3EA03AD1-625F-42F9-9107-E16D5F76AA4F%7D

Maailmanpankki. Kiina. [Maailmanpankki www-sivut] Päivitetty 19.02.2008. [Viitattu 20.02.2008] Saatavilla: <http://www.worldbank.org/cn>

Mattila, Mikko. Sata vuotta Kiinan taloutta. [Helsingin yliopiston valtiotieteellisen tiedekunnan www-sivut] Päivitetty 14.04.2004 [Viitattu 15.02.2008] Saatavilla:
<http://www.valt.helsinki.fi/staff/mmattila/talous/kiina.pdf>

Nuutinen, Eeva. 2008. Finpro maaraportti – Kiina. [Finpro www-sivut] Päivitetty 03/2008. [Viitattu 25.03] Saatavilla: <http://www.finpro.fi/NR/rdonlyres/56589935-9298-4A75-B1AD-9EA3DB0E92F6/9681/Kiinamaaraportti20091.pdf>

Opetat taloustieto. Kiina ja Intia ovat 2000-luvun talousmahdit [tat-ryhmän www-sivut] Päivitetty 04.09.2007 [Viitattu 25.02.2008] Saatavilla:

http://www.tat.fi/opetat/taloustieto/kiina_intia_2000talousmahdit.shtml

Suni, Paavo. 2004. Kiina maailmantaloudessa. Helsinki, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. 24 s.

Suomen Kiinan suurlähetystö. Vapaan kilpailun voitto vai keino ulkomaisten yritysten kontrollointiin? [Ulkoasiainministeriön www-sivut] Päivitetty: 19.11.2007. [Viitattu 05.04.2008] Saatavilla:

<http://www.formin.fi/public/default.aspx?contentid=104794&nodeid=15145&contentlan=1&culture=fi-FI>

Suomen Pankki. Kiina laadun viejäksi. [Suomen pankin www-sivut] Päivitetty 05.05.2006. [Viitattu 05.04.2008] Saatavilla:

http://www.bof.fi/fi/suomen_pankki/organisaatio/johtokunta/hakkarainen/julkaisuja/060704kiina.htm

Sutela Pekka., Vartia Pentti. 2005. Kiina ja kasvun kivut. Helsinki, Taloustieto Oy. 100 s.

Transparency International. Corruption Perception Index. [Transparency International www-sivut] Päivitetty: 25.09.2007. [Viitattu 01.04.2008] Saatavilla:

<http://www.transparency.org/content/download/23972/358236>

Xinhua News Agency. China, EU outline future strategic partnership. [China.cn.org www-sivut] Päivitetty 29.11.2007. [Viitattu 26.03.2008] Saatavilla:

<http://www.china.org.cn/english/photo/233529.htm>